

Mitt livs historia av Per Olof Wikström.

Min uppväxt och barndomstid på torpet Järnberget beläget 500 meter väster om västra Spannsjön i Sollefteå. Som äldste och kvarvarande son, tog min morfar Per Erik Wikström (1876-1929) över dagsverkstorpet år 1898 efter sin far Olof (1828-1892). Per plockade ner det lilla boningshuset, som var ca 24 kvadratmeter. Där rymdes ett större kök, sov- och allrum, dessutom en kammare på 5 kvadratmeter. Köket hade en vedspis med bakugn, som flyttades 20 meter till nuvarande plats, där den timrades upp och en ny mur byggdes. Förmodligen var nedersta stockarna ruttna.

Furir 1961

1900-1903 tjänade min mormor Eugenia Dahlberg (1877-1954) som piga hos hemmansägaren Nyberg i Trästa Sollefteå. Där träffades min mormor och morfar, tycke uppstod. Morfar skaffade både cykel och karta sedan cyklade han de 24 milen till mormors hemby i Skansholm, Vilhelmina kommun och friade, 1907 kom hon till Järnberget för att stanna. Morfar löste ut kvinnans 15 dagsverken per år. Mannens var 35 per år. De gifte sig och fick 1909 en son, som föddes hemma i lillstugan, vilket var vanligt på den tiden. Födelsen förlöpte inte normalt. Barnet fick syrebrist och blev gravt förståndshandikappat. Han döptes till Erik Ferdinand och bodde hemma till slutet av 1960-talet och avled 1973 på Bodaborgs vårdhem.

Morfar byggde 1914 en kombinerad kvarn med såg och smedja över Spannån. För att driva kvarnen dämades ån upp med hjälp av tre luckor, som reglerade vattennivån. I kvarnen malde man, under 2:a världskriget, korn från den egna åkern. Under ransoneringen kom folk från staden med säd, som maldes under natten. Morfar sågade alla bräderna till logen, som stod klar 1920.

Min mor Hanna Louise föddes 1915. Min morfar friköpte torpet 1919, efter mycket hårda förhandlingar med markägaren, dåvarande hemmansägaren och kamreren Johannes Engman. Summan för torpet var 1000 kronor. Därmed blev morfar fri från dagsverksåtaganden för all framtid. Morfar hade i färskt minne av vad som hände på detta torps södra del 1887. Familjen Hillbom kom i onåd med markägaren och blev anmodad att försvinna därifrån. Hillbom plockade ner, tillsammans med sina vänner, de timrade, byggnaderna, boningshus, ladugård och stall. Med häst och släde flyttades allt och timrades upp på "Signe" torpet, en 200 meters skogsremsa mellan vårt torp och hans.

Min morfar avlider på lasarettet i Stockholm, av sviterna från blödande magsår. Han var anställd som förman åt skogsbolaget Graningevarken, som uppskattade hans arbete så väl att de ordnade änkepension till min mormor, även Erik fick pension.

Den timmerstomme som stått öde och obebyggd i mer än 60 år och som kommunen ville iordningsställa till byskola, timrades ner 1937. Den flyttades till nuvarande plats och blev vår nya bostad. Morfars far Olof avbröt att färdigställa den, eftersom han vägrades friköpa torpet. Det fanns ingen el-ledning dragen till torpet för under 2:a världskriget behövdes all koppartråd till annat. Vi hade vattenkälla på andra sidan Spannån, gårdsbrunn till kreaturen, fotogenlampa och stearinljus inomhus, karbinlykta i ladugården, vedspis och utedass. Torpet hade tre kor, två getter, tio höns och en tupp. Minns att getosten var mycket god men mjölken smakade vidrigt men var nyttigare.

Min syster Birgitta föds 1938. Fadern är granntorpets son Bror Thelin.

1942 skulle kornet tröskas på logen. Erik drog tröskverkets vev, min mor matade på kornkärvarna och mormor skulle se efter Birgitta. I ett obehagat ögonblick fick hon in handen i kugghjulets drev och handen krossades. Hon fick ingen stelkrampsspruta och avled i sviterna av blodförgiftning.

Jag föddes 17 augusti 1941 på Sollefteå gamla lasarett BB. Jag började i folkskolan 1949. Jag fick uppskov ett år på grund av lång och svår skolväg, som var en stig över Åsberget, Hullsta myren, Hullsta berget, Lappkyrkobacken till Skolan Lillänget. Skolskjuts fanns inte på den tiden. Det var jobbigt för en åttaåring att gå i regn, snöstorm, kyla och mörker. På våren var det ett besvärligt vattenflöde på Hullsta myren och att passera utan att bli blöt om fötterna var svårt.

Minnen från torpet Järnberget.

1945 kom Lennart Eriksson, som bodde hos sin mor Signe Eriksson. Han hade med sig en liten röd räfsa. Han sa: "Den här ska Olle få". Före 1938 när Enar Bergström med fästmon Signe Eriksson köpte torpet av pensionerade sergeanten och torparen Emil Thelin (1890-1944) så var Signes son Lennart fosterhemsplacerad hos en familj i Macked, där han trivdes mycket bra men 1938 bestämde Signe att sonen skulle flytta till henne. Han började på Lillängets skola, därmed fick han och jag samma skolväg.

Lennart och Enar tålde inte varandra, dessutom var det dåligt med mat och kallt i huset. När Lennart gått ut skolan 1945 rymde han. Efter 10 år visade Signe, min mor och mig ett brev från Lennart, som befann sig i Vancouver i Canada. Det var sista kontakten han hade med sin mor. Senare fick jag av hans syster veta mer.

1946 drogs el-ledning till torpet och från vårt köksfönster såg man utkikstornet uppe på Lidbergets brandtorn lysa som en gnistrande sockerbit ovanför trädtopparna. Från torpet såg jag också när kaptenen som också var fallskärmsjägare, "Pavo" Gustaf Börjesson passera med sitt kompani på körvägen- stigen på skidor med hästanspända trossar. De skulle till Hattkullberget för förläggning.

Hösten 1953 köpte vi ett litet hus, som var lika omodernt som på Järnberget, enda fördelen var att skolvägen blev kortare men ekonomin blev radikalt sämre. Min mor hade det kämpigt, mat fanns dock på bordet.

Sommaren 1954 kom en pojke fram till mig på skolgården och sa: "Vi är bröder". Han var i min ålder. Det visade sig vara min 5 månader yngre bror Börje Svensson han förflyttades från Tjälls skola till Lillängets skola. Vi hade alltså samma far, Knut Henry "Kitten" Svensson (1920-1996) således var jag bror till Per Oskar Svensson (1943-2020). Senare i livet blev han en mycket känd brottmålsadvokat. Han började tidigt träna brottnings i en lada intill Sollefteå kyrka och kom att kallas "Pelle Swing" han tog VM i guld 1970 ,1971 och OS silver 1964 i Tokyo. Vid senare efterforskning om min släkt konstaterar jag att det finns ytterligare 4 världsmästare i släkten. I skrivandets stund lever alla dessa (2024).

Före nyåret 1940 anlätade min mormor Henry, för en timmerhuggning på Sälgådsberget nära torpet. Han fick bo i lillstugan tillsammans med Piller Nisse och i gengäld ordnade han ett lass ved till henne. Henry skrämde upp Piller Nisse så mycket att han inte vågade bo kvar längre. Henry var nämligen en urstark yngling på 20 år, det var inte nådigt att sticka upp mot honom. Då jag visade min far Henry lillstugan berättade han att det var då jag blev till.

Min far Henry hemma hos mig 27 augusti 1994.

Efter grundskolan jobbade jag som springpojke på Konsumbutiken 25-an Bellevue efter ett år arbetade jag inne i butiken, men när en klasskompis föreslog att vi skulle "sno värvning" innan den vanliga inryckningen, blev jag intresserad. Hans far var kapten på I 21 och han ordnade med ansökningshandlingar. Ytterligare två springpojkar blev intresserade. Den ene var Sven Olof Braf (1942-2023), vi ryckte in på I 21, BSI (befälsskola instruktör) på Sånga C kasernens 4:e våning. Där fanns även instruktörsskola 1 och 2. Jag med flera fortsatte vara kvar på trupp. Sven Olof Braf studerade vidare och var ett givet översteämne men stannade på majors nivå. Han sa många gånger att den bästa tiden var som kompanichef men även att leda stridsskjutningar på Tjärnmyren. Han vägrade att studera för en högre grad. Han var i mitt tycke ett geni att jämföra med regissören Ingemar Bergman, inget lämnades åt slumpen.

Jag var på trupp fram till sommaren 1968, då blev jag tillfrågad att bli chef för regementets skjutbanor. Det var Tjärnmyrens-, Sköllinges- och östra korthållsbanan men även västra som var för kammarammunition. Det var brådskaande att tillsätta tjänsten, som innebar ett nytt, spännande och självständigt arbete. Dagen efter tackade jag ja till tjänsten. Året därpå slog vi ihop expeditions- och måltillverkningen till Berghem Tjärnmyren. Jag deltog i flera ammunitionsröjningskurser i Stockholm och Karlsborg. Det fanns och blev otaliga blindgångare, oexploderad ammunition, på skjutfältet efter slutövningar. Vidare var jag chef för skjutfältet Tjärnmyren 1970-1984.

Hösten 1984 blev jag vid två tillfällen tillfrågad att tillträda som kompaniadjutant för Anundsjö kompani, men avböjde. Den dåvarande adjutanten hade fått tjänsten som chef för transportcentralen på I 21 och ett befäl från Hundskolan var avsedd för min befattning på Tjärnmyren. Min fackliga organisation och regementsledningen hade sin uppfattning klar, nämligen att jag var den mest lämpade. För mig var det en mardröm! Värnpliktiga hade ryckt in halvåret innan och var "varmkörda". Allt var nytt för mig. Visserligen hade jag i slutet av 60-talet och början av 70-talet varit med om tre krigsförbandsövningar, som kompanikvartermästare och visste hur mycket som skulle

ordnas med inryckning, avlöningar, resor, men värst av allt utryckning och redovisning av kompaniets materiel.

I mitten av oktober kallades jag ånyo upp till regementschefen överste Lennart Rönnerberg, för ett enskilt samtal. Minns allt klart. ”Det är på tiden att du lämnar Tjärnmyren och börjar på något nytt, det är en viktig befattning och måste besättas snarast”. Redan första november 1984 började jag min nya befattning. En hel värld öppnade sig för mig! Det var mycket att sätta sig in i och få kontroll över men jag tog hjälp av de erfarna adjutanterna och samarbetade bra. Detta gjorde vi så länge jag var kvar. Särskilt inför in- och utryckning och visitation av bodar och förråd, om materiel saknades fördelades det i första hand inom kompaniet, därefter mellan de andra kompanierna. Därmed minskade vi avskrivningar väsentligt. Vi hade även gemytliga adjutantsträffar med övernattnig.

Flera år senare, en sen hösteftermiddag 1995, ringde dåvarande regementschef P.O Eriksson upp mig. ”Du ska ta emot Åke Segrén och Lennart Rönnerberg och visa dem runt i kompaniets alla lokaler, de är där om tio minuter”. Det var mäktigt, två generaler! Åke Segrén var chef för armén och Lennart Rönnerberg för arméstaben. Jag var ensam så när som på några soldater, som bytte om. Minns särskilt när jag låste upp damtoaletten, ett moln av dammtussar svepte ut i korridoren. Jag sa bara ”fy fan” och låste dörren, ingen sa något. Båda generalerna var nöjda med renoveringen.

Åke Segrén och jag var inte helt obekanta med varandra, när han var Fo chef deltog han i I 21:s jaktlag. Bland annat jagade han älg på Tjärnmyrens skjutfält, som jag var ansvarig för, liksom för jaktlagets 24 mans förläggning. Självt deltog jag också i jakten.

En av de första jaktkvällarna så fanns i jaktlaget söder om oss tyskar. Åke Segrén blev mycket intresserad, tog med jaktledaren Jan Johansson och en flaska whisky. Tyskarna disponerade det enda kvarvarande huset i Vallåbyn, nuvarande värmestugan. Det blev en mycket god samverkan jaktlagen emellan. Paulsson arrenderade marken söder om Vallån men i sin tur tog han dit tyskar, som betalade bra för att delta.

Min avgång med särskild pension (SPB) med beredskapskontrakt (1997 första maj).

Därefter blev jag reservofficer med förfrågan om att bli bataljonkvartermästare i Sollefteå hemvärnsbataljon, den befattningen innehade jag till den 31 december 2005.

Foto 21 maj 2001 Övningsledare Sven Olof Braf och Räddningschef Jörgen Walldén

Sven Olof Braf fick uppdraget att leda kris- och beredskapsövningar i Västernorrlands län, han ville att jag skulle vara kommandant. Övningarna startade i Sundsvall därefter Ånge, Härnösand, Örnsköldsvik och slutligen Sollefteå 2003

Foto taget av Bengt Sandström på Multråberget 13 juni-4 juli 2001, tolken Nadya har jag fortfarande kontakt med.

Sven Olof Braf hade även genom Sollefteå Internationella Förening uppdraget att ordna sommarläger för tio vitryska barn från Gomel med ansvar som chef. Två tolkar samt några skötare från barnhemmet var också med som hjälp. Själv tjänstgjorde jag som chaufför för att hjälpa till med transporter under de tre veckorna som vistelsen varade. Det blev totalt tio välbehövliga sommarläger 2000-2010. Svenska kvinnliga bilkårens /SKBR/ lokala avdelning stod för transporterna.

Kartbild: med torpen inringade med ring och nummer För den som är intresserad av mina övriga skrivelser med foton kan gå in på Facebook Sollefteå från förr(där måste man vara medlem för att kunna ta del av text och bild). Sök på författarens namn.

Mitt barndomshem 1960

Lennarts syster Inga och Olle 1945

1.Järnberget :

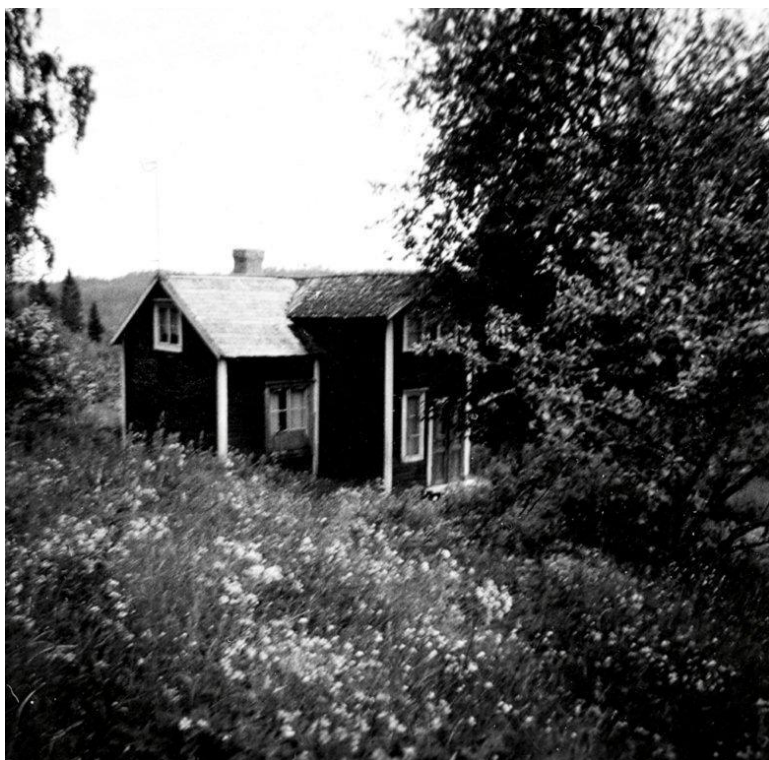

Morfar Per Erik Wikström

Oljemålning, mitt barndomshem.

2. Sköllingetorpet: Karl (Kalle) Sjödin född 1911 civilanställd motorförrådet I 21
Linnea Sjödin född 1909 kokerska i köket på I 21
Karin Sjödin född 1915 kokerska i köket på I 21. (syskon)

J. O. Sjödin i Sköllingen född 1887 fotad 1937. Far till syskonen Olle och Karin.

Syskonen Olle och Karin Sjödin. 29 november 2000.

3. Signe torpet: Emil Thelin född 1890 sergeant.

4. Nygrens torp: Gunnar Nygren född 1909, civilanställd på huvudförrådet I 21.

Edvin Nygren född 1911, Rustmästare på T 3.

Olle Wikström, Solveij och Ragnar (Rock Ragge) Nygren dåvarande ägare till torpet och Leif Widengren. 1995.

5. Brandtorn på Lidberget: Herman Gunnar Nilsson född 1880 skräddare på T3 till sin pension 1940

Stugan på Lidberget 2018. Det var i den högra mindre delen av huset som Piller Nisse bodde och i den vänstra större delen som Turistföreningen hade sin lokal. Foto Per-Olof Wikström.

6. Knäsjötorpet: Knäsjökungen född 1866 vars sonson Karl Göran Granholm född 1937 var maskinförman 1973 -1993 på maskinavdelningen I 21.

Knäsjökungen

Anders Olof Granholm 1866-1944 och hans hustru Märta Johanna 1861-1950 boende på torpet i Knäsjön. Giftermål 20/6 1889.

Tidigare benämnt Gravattenbodarna. Boningshuset brann ned 1953.

7. Lillängets folkskola med inritad skolväg: Järnberget – Åsberget - Hullsta myren – Hullsta berget – Lappkyrkobacken och därefter passerar jag huset där min farbror Harry Svensson bodde, född 1911, civilanställd reparatör, maskinavdelningen I 21.

På ålderdomen har jag vandrat i detta område och kan konstatera att mina barndomsstigar ej längre finns kvar, torpen är mer eller mindre igenväxta. Det enda kvarvarande huset i Vallåbyn är nuvarande värmestugan.

Med denna berättelse lämnar jag "mitt arv" till nya I 21 och till min dotter Chatrin Stenklyft, som började på I 21 den 5/8 2024, som medicinsk sekreterare på Försvarshälsan.